

Dorota Zienkiewicz

O nowym prawie upadłościowym

Palestra 48/5-6(545-546), 20-30

2003

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

O NOWYM PRAWIE UPADŁOŚCIOWYM

Zmiana prawa upadłościowego była nieodzowna. Prawo upadłościowe z 1934 r. nie było dostosowane do potrzeb współczesnego obrotu gospodarczego i nie chroniło należycie interesów wierzycieli i dłużnika.

Nowe prawo upadłościowe ma na celu:

- ochronę obrotu gospodarczego;
- zapewnienie zaspokojenia wierzycieli w ramach postępowania upadłościowego w jak najwyższym stopniu;
- zachowanie w miarę możliwości przedsiębiorstwa dłużnika i miejsc pracy;
- oddłużenie w ramach postępowania upadłościowego zobowiązań dłużnika w przypadku gdy przyczyny niewypłacalności nie są zawinione przez dłużnika.

Temu celowi ma służyć ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. Nr 60, poz. 535), która zastąpi dotychczasowe prawo upadłościowe i prawo o postępowaniu układowym z 1934 r. Ustawa z wyjątkiem przepisów dotyczących postępowania naprawczego wchodzi w życie z dniem 1 października 2003 r. Celem niniejszego artykułu jest zaprezentowanie istotnych zmian prawa upadłościowego. Stąd w artykule omówione zostaną tylko te instytucje, które mają ulec radykalnej zmianie.

Podmiotowy i przedmiotowy zakres nowej regulacji

Nowe prawo upadłościowe reguluje zasady wspólnego dochodzenia roszczeń wierzycieli od niewypłacalnych dłużników.

Ustawodawca poszerza zarówno przedmiotowy jak i podmiotowy zakres stosowania ustawy.

Ustawa swym zasięgiem obejmie wszystkie podmioty prowadzące działalność gospodarczą lub zawodową. Nowym uregulowaniem będzie również upadłość osoby fizycznej po zaprzestaniu prowadzenia działalności gospodarczej, jeżeli od dnia wykreślenia z KRS-u lub innego rejestru nie upłynął rok.

Ponadto nowe prawo wprowadza możliwość ogłoszenia upadłości osoby fizycznej, która faktycznie prowadziła działalność gospodarczą, ale nie zgłosiła tego faktu we właściwym rejestrze. Takie uregulowanie stwarza zagrożenie wprowadzenia

regulacji upadłości konsumenckiej¹ wbrew pierwotnej woli prawodawcy, co wynika z uzasadnienia projektu ustawy². W takim stanie prawnym każda osoba fizyczna będzie mogła ubiegać się o ogłoszenie swej upadłości, uzasadniając swą legitymację działalnością gospodarczą lub zawodową. Jeżeli działalność gospodarcza, czy zawodowa, nie musi być potwierdzona stosownym wpisem do właściwego rejestru, to oznacza, iż sąd w tym zakresie będzie opierał się na oświadczeniu strony. Taka sytuacja może doprowadzić do nadużyć, gdzie np. osoba fizyczna zaciągnie kredyt pozornie na rzeekomą działalność gospodarczą, a następnie, gdy go skonsumuje, złoży wniosek o oddłużenie³ w trybie postępowania upadłościowego.

Ustawa zmieni również przedmiotowy zakres unormowania. Obok postępowania upadłościowego i układowego reguluje postępowanie naprawcze, międzynarodowe postępowanie upadłościowe, możliwość zawarcia układu we wstępnej fazie postępowania w przedmiocie ogłoszenia upadłości oraz możliwość oddłużenia.

Właściwość sądu

Właściwość sądu w przedmiocie rozpoznawania spraw upadłościowych ulega niewielkiej zmianie. Sądem upadłościowym jest sąd rejonowy – sąd gospodarczy. Sąd rejonowy właściwy będzie do prowadzenia postępowania upadłościowego wobec banków (obecnie właściwy jest sąd okręgowy) oraz do uznawania zagranicznych postępowań upadłościowych (obecnie sprawy dotyczące uznawania i wykonania orzeczeń sądów zagranicznych zgodnie z art. 1148 k.p.c. rozpoznają sądy okręgowe).

Przedstawiona właściwość rzeczowa budzi zastrzeżenia. Wraz z rozwojem gospodarki wolnorynkowej wzrosła nieporównywalnie ilość spraw upadłościowych i skomplikował się charakter ich rozpoznania.

Sprawy upadłościowe należały do właściwości sądu okręgowego jeszcze przed wejściem w życie prawa upadłościowego z 1934 r.⁴ Od momentu wejścia w życie prawa upadłościowego z 1934 r. do kwietnia 1990 r. właściwym do rozpoznania sprawy upadłościowej był sąd okręgowy. Ustawa z dnia 24 lutego 1990 r.⁵ o zmianie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej – Prawo upadłościowe z niezrozumiałych przyczyn zmieniła właściwość rzeczową spraw upadłościowych, przekazując je do właściwości sądu rejonowego.

¹ Niewypłacalności osób nieprowadzących działalności gospodarczej.

² Projekt ustawy prawo upadłościowe przygotowany przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Cywilnego przy Ministerstwie Sprawiedliwości z uzasadnieniem prof. dr. hab. Feliksa Zedlera, Warszawa 2001, s. 18.

³ O postępowaniu oddłużeniowym mowa będzie w dalszej części artykułu.

⁴ Jedynie na ziemiach zachodnich postępowanie upadłościowe toczyło się przed sądem grodzkim.

⁵ Dz.U. 1990, Nr 14, poz. 87.

Biorąc pod uwagę sprawy, które z uwagi na wartość przedmiotu sporu należą do właściwości sądu okręgowego należy stwierdzić, iż nieporozumieniem jest, by sprawy upadłościowe były rozpoznawane przez sąd rejonowy; wartość majątku masy jest nieporównywalnie wyższa od spraw gospodarczych będących przedmiotem rozpoznania przed sądem okręgowym. Za właściwością sądu okręgowego przemawia nie tylko wartość majątku masy, ale również znaczny interes społeczny, waga i znaczenie rozpoznawanych spraw. Sąd upadłościowy decyduje nie tylko o majątku masy, ale również o przyszłych losach przedsiębiorstwa, stanowiąc o likwidacji majątku dłużnika lub o możliwości zawarcia układu. Mając na uwadze wartość majątku o którym rozstrzyga sąd upadłościowy, jak również rangę, zakres i skomplikowany charakter spraw upadłościowych, należy stwierdzić, iż sprawy te przekraczają normalny zakres działania sądów okręgowych. Od sędziów orzekających w sprawach upadłościowych wymaga się nie tylko wiedzy prawnej, czy prawniczej, ale również wiedzy i doświadczenia z zakresu ekonomii, rachunkowości i finansów. Ponadto po wprowadzeniu zmian, gdy sędziowie w ramach postępowania upadłościowego uznawać będą orzeczenia sądów zagranicznych, będzie się od nich dodatkowo wymagać znajomości prawa obcego.

Obecnie jeżeli w stosunku do dłużnika strona dochodzi jednej należności której wartość przekracza 30 000 złotych przedmiot rozpoznania należy do właściwości sądu okręgowego. Z chwilą ogłoszenia upadłości, gdy charakter sprawy się komplikuje (należy upłynnić majątek masy i rozstrzygnąć nie tylko zasadność dotychczasowego żądania, ale również orzec o innych żądaniach) sprawa pośrednio przekazywana jest do sądu rejonowego⁶ (upadłościowego). Utrzymanie proponowanej właściwości sądu jest zatem nieporozumieniem.

Sprawy upadłościowe winny być rozdzielone według kryterium wartości majątku masy, statusu prawnego dłużnika, czy rodzaju rozpoznawanej sprawy tak, by ich właściwość należała również do sądu okręgowego. W przeciwnym razie podział spraw według właściwości rzeczowej nie będzie uzależniony od rangi rozpoznawanej sprawy, a jedynie będzie kwestią przypadku.

Podstawa ogłoszenia upadłości

Ustawodawca dotychczasową podstawę ogłoszenia upadłości: „zaprzestanie płacenia długów” zastąpi: „niewypłacalnością dłużnika”. Z uzasadnienia projektu wynika, iż dotychczasowy zapis nie jest spotykany we współczesnym języku prawniczym i przez to jego rozumienie nasuwa wątpliwość⁷. Niewypłacalność utożsamiana jest z

⁶ Pośrednio, ponieważ sąd okręgowy na mocy art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c. z urzędu zawiesza postępowanie a wierzyciel swe dotychczasowe żądanie kieruje do sądu upadłościowego.

⁷ Projekt ustawy prawo upadłościowe przygotowany przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Cywilnego przy Ministerstwie Sprawiedliwości z uzasadnieniem prof. dr. hab. Feliksa Zedlera, Warszawa 2001, s. 15 i n.

dotychczasową podstawą ogłoszenia upadłości. Przez niewypłacalnego ustawa nakazuje rozumieć podmiot, który nie wykonuje swoich wymagalnych zobowiązań. Z tym, że w przypadku osób prawnych albo jednostek organizacyjnych nie posiadających osobowości prawnej, którym ustawa przyznaje zdolność prawną dodatkowo niewypłacalnym jest ten podmiot, którego zobowiązania przekraczają wartość jego majątku, nawet jeżeli na bieżąco podmiot ten reguluje swoje zobowiązania. Nowością jest to, że sąd będzie mógł oddalić wnioski o ogłoszenie upadłości, jeżeli wartość opóźnionych zobowiązań nie przekroczy 10% wartości bilansowej przedsiębiorstwa dłużnika, a okres opóźnienia nie będzie dłuższy niż trzy miesiące.

Postępowanie zabezpieczające

W celu ochrony interesów wierzycieli nowe prawo upadłościowe wprowadzić ma obligatoryjne postępowanie zabezpieczające. Postępowanie to polegać będzie na ustanowieniu tymczasowego nadzorca sądowego niezwłocznie po złożeniu przez dłużnika wniosku o ogłoszenie upadłości. Tymczasowy nadzorca sądowy, w ramach sprawowanego nadzoru nad przedsiębiorstwem dłużnika, będzie mógł kontrolować zarówno przedsiębiorstwo, jak i czynności podejmowane przez dłużnika w celu sprawdzenia, czy mienie dłużnika jest dostatecznie zabezpieczone i czy nie zachodzi ryzyko roztrwonienia majątku dłużnika.

W przypadku gdy dłużnik będzie działał na szkodę wierzycieli, nie będzie stosować się do poleceń tymczasowego nadzorca sądowego, lub też gdy zaistnieją obawy co do ukrycia majątku dłużnika, sąd będzie mógł ustanowić zarząd przymusowy nad majątkiem dłużnika wyznaczając zarządcę przymusowego.

Z chwilą ustanowienia zarządu przymusowego dłużnik nie będzie mógł podejmować czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu.

Sąd będzie mógł również w ramach postępowania zabezpieczającego zawiesić prowadzone przeciwko dłużnikowi egzekucje, zmienić lub uchylić zarządzenia tymczasowe wydane w celu zabezpieczenia roszczeń pieniężnych. Ponadto sąd może skorzystać z innych sposobów zabezpieczeń, o których mowa w kodeksie postępowania cywilnego.

Zgodnie z nową właściwością sąd rejonowy w ramach prowadzonego postępowania upadłościowego, władny będzie zmienić lub uchylić postanowienie sądu okręgowego w zakresie zarządzeń tymczasowych wydanych w celu zabezpieczenia roszczeń pieniężnych.

Udział wierzycieli w postępowaniu upadłościowym

Uczestnictwo wierzycieli w postępowaniu upadłościowym uzależnione jest od zgłoszenia przez nich wierzytelności. Ustawa wprowadzi odstępstwa dla wierzycie-

li będących pracownikami upadłego, jak również dla tych, którym przysługuje należność z tytułu odszkodowania za wywołanie choroby, niezdolności do pracy, kalectwa lub śmierci, a nadto dla tych, których wierzytelności stwierdzone zostały prawomocnym orzeczeniem sądowym wydanym po ogłoszeniu upadłości, lub odpowiednio ostateczną decyzją administracyjną. Takie wierzytelności nie wymagają zgłoszenia, gdyż zostaną uznane z urzędu.

Dla przedsiębiorców oraz wierzycieli reprezentowanych przez adwokatów lub radców prawnych wprowadza się większe rygory formalne. Zgłoszenie wierzytelności złożone przez adwokata lub radcę prawnego jeżeli będzie zawierać braki uniemożliwiające nadanie sprawie biegu, zostanie zwrócone bez wcześniejszego wzywania do jego uzupełnienia.

Układ

Nowe prawo upadłościowe stwarza możliwość zawarcia układu zarówno przed ogłoszeniem upadłości – na wstępnym zgromadzeniu wierzycieli – jak i po ogłoszeniu upadłości w trakcie postępowania upadłościowego, a nadto w ramach postępowania naprawczego.

Nowa instytucja wstępnego zgromadzenia wierzycieli pozwala nie tylko na zawarciu układu we wstępnej fazie postępowania, ale nadaje również wierzycielom inne uprawnienia decyzyjne. Wierzyciele na wstępnym zgromadzeniu wierzycieli, gdy nie dojdzie do zawarcia układu, mogą zadecydować o sposobie dalszego prowadzenia postępowania upadłościowego, dokonując wyboru, czy postępowanie ma być prowadzone z możliwością zawarcia układu, czy też ma objąć likwidację majątku dłużnika. Ponadto wierzyciele będą mogli na wstępnym zgromadzeniu wierzycieli dokonać wyboru rady wierzycieli.

Instytucja wstępnego zgromadzenia wierzycieli nie jest obligatoryjna. Sąd zwołuje wstępne zgromadzenie wierzycieli, o ile przeprowadzenie zgromadzenia nie pociągnie za sobą nadmiernych kosztów, gdy istnieją podstawy do ogłoszenia upadłości z możliwością zawarcia układu i gdy suma spornych wierzytelności nie przekroczy 15% ogólnej sumy wierzytelności.

Zawarcie układu na wstępnym zgromadzeniu jest dopuszczalne, jeżeli w zgromadzeniu bierze udział co najmniej połowa wierzycieli reprezentująca co najmniej trzy czwarte ogólnej sumy wierzytelności.

W przypadku zawarcia układu na wstępnym zgromadzeniu postępowanie ulegnie zakończeniu.

Wstępnego zgromadzenia wierzycieli nie będzie można odraczać, stąd zawarcie układu we wstępnej fazie postępowania w znacznej części uzależnione będzie od operatywnego działania dłużnika, od przeprowadzonych negocjacji z wierzycielami jeszcze przed wszczęciem postępowania upadłościowego. Wydaje się, że celowe byłoby uzależnienie zwołania wstępnego zgromadzenia wierzycieli od woli sa-

mego dłużnika. Dłużnik zna bowiem swoich wierzycieli i najlepiej potrafi przewidzieć czy istnieje realna możliwość zawarcia układu podczas wstępnego zgromadzenia.

Nowe uregulowania poszerzą krąg podmiotów uprawnionych do składania propozycji układowych. Do tej pory propozycje układowe mógł złożyć wyłącznie dłużnik. Co prawda wierzyciele mogli sugerować zmianę propozycji, ale jej przyjęcie uzależnione było od woli dłużnika. Nowe prawo przewiduje, że w przypadku ogłoszenia upadłości z możliwością zawarcia układu propozycje układowe będzie mógł również zgłosić wierzyciel, na wniosek którego ogłoszono upadłość, a nadto nadzorca sądowy albo zarządca. Jeżeli upadłość obejmować będzie likwidację majątku upadłego, uprawnienie do zgłoszenia propozycji układowych przysługiwać będzie również syndykowi i radzie wierzycieli.

Ulega również rozszerzeniu katalog propozycji. Propozycje układowe będą mogły przewidywać przejęcie majątku upadłego przez wierzycieli lub inny sposób likwidacji.

Nowością będzie również obowiązek uzasadnienia propozycji układowych przez:

- przedstawienie stanu przedsiębiorstwa z określeniem jego sytuacji ekonomiczno-finansowej, prawnej i organizacyjnej;
- przedłożenie analizy rynku w zakresie sektora w obrębie którego przedsiębiorstwo działa z uwzględnieniem pozycji rynkowej konkurencji;
- przedstawienie metod i źródeł finansowania wykonania układu ze wskazaniem prognozowanych wpływów i wydatków za okres objęty wykonaniem układu;
- przedłożenie analizy poziomu i struktury ryzyka;
- wskazanie osób odpowiedzialnych za wykonanie układu;
- zaprezentowanie alternatywnego sposobu restrukturyzacji zobowiązań;
- wskazanie systemu zabezpieczeń praw i interesów wierzycieli na czas wykonania układu.

W nowym prawie obowiązywać będą odmienne zasady zawarcia układu. Ustawodawca wprowadza nowy system głosowania nad układem dzieląc wierzycieli na kategorie, w zależności od interesów które reprezentują. Podział wierzycieli na kategorie wynika z charakteru wierzytelności.

Prawo przewiduje co najmniej cztery takie kategorie tj.:

- wierzycieli, którym przysługuje należność ze stosunków pracy oraz należności rolników z tytułu umów o dostarczenie produktów z własnego gospodarstwa rolnego;
- wierzycieli, których wierzytelności są zabezpieczone rzeczowo;
- wierzycieli będących udziałowcami lub akcjonariuszami upadłego;
- pozostałych wierzycieli.

Pozostałych wierzycieli sędzia komisarz będzie mógł podzielić na dalsze kategorie z zaznaczeniem kryterium wyróżnienia kategorii interesów wierzycieli. Wierzyciele danej kategorii głosować będą w ramach własnej listy (kategorii).

Układ będzie przyjęty, jeżeli wypowie się za nim większość wierzycieli z każdej kategorii interesów, mających łącznie nie mniej niż dwie trzecie ogólnej sumy wierzytelności, które uprawniają do uczestniczenia w głosowaniu.

Układ będzie mógł również być przyjęty, jeżeli w danej kategorii wymagana większość nie opowiedziała się za układem, gdy wierzyciele tej kategorii zostaną zaspokojeni w ramach realizacji układu w części niemniejszej niż w przypadku przeprowadzenia postępowania upadłościowego obejmującego likwidację majątku dłużnika.

Po zatwierdzeniu układu upadły oraz każdy z wierzycieli będzie mógł domagać się zmiany układu na skutek radykalnych zmian stosunków gospodarczych dłużnika dostosowując układ do nowych warunków i możliwości finansowych dłużnika.

Postępowanie w sprawie zmiany układu ma odpowiadać procedurze zawarcia układu, z tym zastrzeżeniem, że w przypadku, gdyby jakieś wierzytelności zostały zaspokojone w całości, to wierzyciele ci wyłączeni zostaną ze zgromadzenia.

W przypadku gdy układ nie dojdzie do skutku sąd ogłosi likwidację majątku dłużnika.

Jeżeli układ zostanie zawarty, sąd może odmówić jego zatwierdzenia w sytuacji gdy oczywiste jest, iż układ nie będzie wykonany. Ponadto w trakcie realizacji układu sąd może uchylić układ, gdy po zatwierdzeniu układu okaże się, iż dłużnik nie będzie w stanie układu wykonać. Przy uchyleniu układu sąd jednocześnie ogłosi upadłość obejmującą likwidację majątku upadłego.

O możliwości zawarcia układu w postępowaniu naprawczym mowa będzie niżej, gdyż jest to zupełnie nowa instytucja i warto jej poświęcić odrębny akapit.

Postępowanie naprawcze

Postępowanie naprawcze jest postępowaniem *quasi* układowym, polegającym na oddłużeniu przedsiębiorcy który działa na podstawie wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego w razie zagrożenia niewypłacalnością.

Warunkiem przeprowadzenia postępowania naprawczego będzie opracowanie planu naprawczego i zawarcie układu. Plan naprawczy powinien określać restrukturyzację zobowiązań, majątku i zatrudnienia w przedsiębiorstwie dłużnika.

Postępowanie naprawcze prowadzić będzie sam dłużnik pod nadzorem sądu. Postępowanie to uruchamiane będzie z chwilą złożenia w sądzie oświadczenia o wszczęciu postępowania naprawczego. Następnie przedsiębiorca obowiązany będzie ogłosić w Monitorze Sądowym i Gospodarczym, że złożył oświadczenie o wszczęciu postępowania. Z dniem ogłoszenia obwieszczenia w Monitorze Sądowym i Gospodarczym następuje wszczęcie postępowania naprawczego. Z tą chwilą zawieszają się: spłatę zobowiązań przedsiębiorcy, wszczęte postępowania egzekucyjne i zabezpieczające oraz możliwość naliczania należnych odsetek.

Sam dłużnik organizować będzie Zgromadzenie Wierzycieli, na którym może dojść do zawarcia układu. Zgromadzenie wierzycieli prowadzić będzie nadzorca

sądowy, a sąd po przeprowadzeniu rozprawy właściwy będzie do zatwierdzenia układu. Postępowanie takie nie będzie mogło trwać dłużej niż trzy – cztery miesiące licząc od wszczęcia postępowania. Po tym terminie, jeżeli nie dojdzie do zawarcia układu postępowanie będzie umarzać się z mocy prawa.

Postępowanie oddłużeniowe

Jeżeli po zakończeniu postępowania upadłościowego dłuży upadłego, będącego osobą fizyczną nie zostaną spłacone, to istnieje możliwość oddłużenia zobowiązań dłużnika. Instytucja oddłużenia polegać ma na umorzeniu w całości lub w części tych zobowiązań upadłego, które nie zostały zaspokojone w postępowaniu upadłościowym. Postępowanie to ma na celu zwolnienie dłużnika ze zobowiązań, jeżeli nie ma on realnych szans uregulowania tych zobowiązań nawet w przyszłości. Przywilej ten będzie dotyczyć tylko tych dłużników, co do których brak było podstaw do pozbawienia prawa prowadzenia działalności gospodarczej. O ile popadli oni w stan niewypłacalności na skutek wyjątkowych, niezależnych, niezawinionych okoliczności i przez cały czas postępowania upadłościowego rzetelnie wykonywali wszystkie ciężące na nich obowiązki. Na skutek oddłużenia osoba fizyczna może prowadzić działalność gospodarczą bez uciążliwych obciążeń, uniemożliwiających niejednokrotnie właściwe funkcjonowanie podmiotu. Instytucja oddłużenia ma umożliwić uczciwym osobom fizycznym powrót do życia wolnego od obciążeń.

Oddłużeniem nie będą mogły być objęte: należności alimentacyjne, należności wynikające ze stosunku pracy oraz składki na ubezpieczenie emerytalne, rentowe i chorobowe pracowników. Z przywileju oddłużenia nie będzie mogła skorzystać osoba co do której już raz ogłoszono upadłość, jeżeli od zakończenia postępowania nie upłynęło dziesięć lat.

O oddłużeniu orzekać będzie sąd w postanowieniu o zakończeniu postępowania.

Inne istotne zmiany prawa upadłościowego

Nowe prawo upadłościowe wprowadza większe rygory formalne. Od dłużników oczekiwać się będzie profesjonalizmu. Jeżeli wniosek dłużnika o ogłoszenie upadłości nie będzie odpowiadać wymogom formalnym, sąd będzie go zwracać bez uprzedniego wzywania o uzupełnienie braków. To samo dotyczyć będzie wierzycieli będących przedsiębiorcą lub reprezentowanych przez adwokata, czy radcę prawnego.

Podstawową zmianą prawa upadłościowego jest zespolenie spraw układowych i upadłościowych w jednym postępowaniu. Sąd wydając postanowienie o ogłoszeniu upadłości zadecyduje, czy ogłosić upadłość dłużnika z możliwością zawarcia

układu, czy ogłosić upadłość obejmującą likwidację majątku dłużnika. Priorytet będzie mieć postępowanie układowe, gdyż upadłość obejmującą likwidację majątku dłużnika sąd ogłosi dopiero wówczas gdy brak będzie podstaw do ogłoszenia upadłości z możliwością zawarcia układu. W trakcie całego postępowania upadłościowego sąd będzie czuwać, aby majątek dłużnika został wykorzystany w celu najskuteczniejszego zaspokojenia wierzycieli. Stąd likwidację majątku będzie można przeobrazić w postępowanie zmierzające do zawarcia układu, a postępowanie układowe w postępowanie likwidacyjne.

Listę wierzycieli ustalać będzie syndyk, nadzorca sądowy albo zarządca a nie sędzia komisarz.

Za zgodą sędziego komisarza i wierzycieli nowe prawo wprowadza możliwość spłacania wierzycieli upadłego objętych układem, jeżeli jest to niezbędne do prowadzenia działalności gospodarczej lub podniesienia efektywności przedsiębiorstwa upadłego. W konsekwencji wierzycieli, które za zgodą sędziego komisarza zostaną spłacone układ nie będzie obejmować. Rozwiązanie to jest kontrowersyjne, gdyż trudno sobie wyobrazić, by wierzyciele akceptowali uprzywilejowanie danego wierzyciela kosztem własnej wierzycielskości.

Za pozytywną natomiast należy uznać zasadę likwidacji majątku dłużnika w przypadku ogłoszenia upadłości obejmującej likwidację majątku upadłego dłużnika. Priorytet będzie mieć sprzedaż przedsiębiorstwa w całości. Likwidacja majątku dłużnika w inny sposób, poprzez sprzedaż zorganizowanych części przedsiębiorstwa lub poszczególnych składników, będzie możliwa jedynie za zezwoleniem rady wierzycieli, a w przypadku jej braku za zgodą sędziego komisarza.

W postępowaniu upadłościowym wyeliminowano sprzedaż komorniczą.

Ponadto, z majątku masy upadłości sędzia komisarz będzie mógł wyłączyć nieściągalne wierzycielskości oraz niezbywalne ruchomości, co ułatwi przebieg procesu upadłościowego.

W niewielkim zakresie zmienia się kolejność zaspokojenia wierzycieli. Wprowadza się tylko cztery kategorie wierzycieli.

W pierwszej kolejności zostaną zaspokojone: koszty postępowania upadłościowego, należności z tytułu składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe i chorobowe pracowników, należności ze stosunku pracy, należności rolników z tytułu umów o dostarczenie produktów z własnego gospodarstwa rolnego za ostatnie dwa lata, renty należne za wywołanie choroby, niezdolności do pracy, kalectwa lub śmierci, zobowiązania alimentacyjne ciążące na upadłym, należności powstałe wskutek czynności syndyka albo zarządcy, należności z umów wzajemnych zawartych przez upadłego przed ogłoszeniem upadłości, których wykonania żądał syndyk albo zarządca, należności z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia masy upadłości oraz należności, które powstały z czynności dokonanych przez upadłego za zgodą nadzorca sądowego.

W drugiej kategorii zostaną zaspokojone: podatki i inne daniny publiczne oraz należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne należne za ostatni rok

przed datą ogłoszenia upadłości wraz z należnymi od nich odsetkami i kosztami egzekucji, o ile nie podlegały zaspokojeniu w kategorii pierwszej.

W trzeciej kategorii przewiduje się pozostałe wierzytelności niewymienione w kategoriach jeden i dwa wraz z odsetkami za ostatni rok przed datą ogłoszenia upadłości oraz z odszkodowaniem umownym, kosztami procesu i egzekucji z wyjątkiem sądowych i administracyjnych kar grzywny oraz z wyjątkiem należności z tytułu darowizn i zapisów.

Odsetki, które nie należą do kategorii 1–3 oraz sądowe i administracyjne kary grzywny, należności z tytułu darowizn i zapisów zaspokojone zostaną w kategorii czwartej.

Jeżeli chodzi natomiast o wierzytelności zabezpieczone hipoteką, zastawem, zastawem rejestrowym czy hipoteką morską, to ich zaspokojenie nastąpi w sposób właściwy dla ograniczonych praw rzeczowych z sumy, uzyskanej ze sprzedaży przedmiotu obciążonego, obniżonej o koszty związane ze sprzedażą.

Sankcje wobec niewypłacalnych dłużników

Podstawowym celem postępowania upadłościowego jest zaspokojenie wierzycieli w jak najwyższym stopniu. Stopień zaspokojenia wierzycieli uzależniony jest w dużej mierze od terminu, w jakim dłużnik wystąpi z wnioskiem o ogłoszenie upadłości. Za uchybienie terminu dłużnik ponosić będzie ujemne konsekwencje.

Wychodząc z dotychczasowych rozwiązań prawodawca zamierza utrzymać obecną odpowiedzialność cywilną za szkodę spowodowaną nieterminowym złożeniem wniosku o ogłoszenie upadłości, odpowiedzialność karną jak również możliwość pozbawienia niewypłacalnego dłużnika prawa prowadzenia działalności gospodarczej. Poszerzony zostanie katalog przewinień, za które sąd orzekać będzie zakaz prowadzenia działalności gospodarczej.

Do przewinień tych obok nieterminowego złożenia wniosku⁸ należy będzie odmowa wydania majątku i dokumentacji upadłego, ukrywanie, niszczenie lub obciążanie majątku wchodzącego w skład masy, niewykonywanie poleceń sądu lub utrudnianie procesu upadłościowego. Ponadto postanowiono zaostriżyć karę dla osób, które celowo doprowadzają przedsiębiorstwo do upadku lub utrudniają proces upadłościowy przez wydłużenie zakazu prowadzenia działalności gospodarczej nawet na okres 10 lat.

Osoba, co do której orzeczono zakaz prowadzenia działalności gospodarczej nie będzie mogła skorzystać z dobrodziejstwa oddłużenia.

Obok pozbawienia prawa wykonywania działalności gospodarczej osoby, które będą utrudniać proces upadłościowy podlegać będą odpowiedzialności karnej.

⁸ Tj. po upływie dwóch tygodni od dnia powstania podstawy do ogłoszenia upadłości.

Sankcje karne przewidziane będą dla tych dłużników, którzy odmówią wydania majątku lub udzielenia syndykowi, czy sędziemu komisarzowi, informacji dotyczącej majątku upadłego.

Międzynarodowe postępowanie upadłościowe

Napływ przedsiębiorczości zagranicznej rodzi nowy problem upadłości międzynarodowej. Zakres międzynarodowego postępowania upadłościowego obejmować będzie instytucję uznania zagranicznego postępowania upadłościowego oraz instytucję wtórnego postępowania upadłościowego. Przepisy z zakresu międzynarodowego postępowania upadłościowego określą zasady współpracy polskich sądów z organami zagranicznymi.

Uznanie zagranicznego postępowania upadłościowego ma na celu zaakceptowanie postępowania upadłościowego państwa obcego i rozciągnięcie konsekwencji tego postępowania na terytorium państwa polskiego. Postępowanie w sprawie uznania zagranicznego postępowania upadłościowego wszczynane ma być na wniosek zarządcy zagranicznego⁹. Poprzez uznanie zagranicznego postępowania upadłościowego uznaje się orzeczenia dotyczące toku postępowania upadłościowego. Uznanie zagranicznego postępowania upadłościowego pociągać będzie za sobą konieczność zawieszenia postępowań sądowych, czy egzekucyjnych skierowanych do majątku upadłego. Z chwilą uznania zagranicznego postępowania upadłościowego zarządca zagraniczny uzyska legitymację do wykonywania swych czynności na terenie państwa polskiego. Jeżeli chodzi o państwa Unii Europejskiej, to po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej postępowania upadłościowe prowadzone na terenie państw Unii Europejskiej będą uznane z mocy ustawy. Z tym że zastrzega się wyłączność jurysdykcji krajowej w tych sprawach, w których główny ośrodek działalności dłużnika znajduje się w Polsce.

W przypadku uznania zagranicznego postępowania upadłościowego Sąd Polski może prowadzić co do majątku położonego w Polsce wtórne postępowanie upadłościowe.

W ramach współpracy międzynarodowej sąd i sędzia komisarz mogą w sposób bezpośredni porozumiewać się z sądem zagranicznym, jak również z zarządcą.

⁹ Odpowiednik naszego syndyka masy upadłości.